

דף עג.

עין משפט א.

יו"ד סימן קעג פעיף מז

טו. כא. מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר ביוקר ואמר לו חבירו במקום הזול תנה לי ואני אוליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם, ואני אקח המעות ואעשה בהם צורכי עד זמן פלוני ואפרע אותם לך כפי מה ששונה שם, אם האחריות בהליכה על הלוקח אסור ט, ואם האחריות על המוכר מותר. ובלבד שיתן לו שכר טרחתו י על הולכתה למקום היוקר. ואם המוכר אדם חשוב שפוטרין ללוקח המכס בשבילו פ אין צריך לתת לו שכר טירחתו.

עין משפט ב.

יו"ד סימן קעג פעיף יז

זו. כג. המוליך פירות ממקום הזול למקום היוקר ואמר לו חבירו תנם לי ואני אתן לך שם פירות תחתייהם לזמן פלוני ל, אם יש לו שם פירות מותר ואם לאו אסור.

עין משפט ג.ד.הו.

יו"ד סימן קעג פעיף מז

מז. כב. היו החטים בעיר ד' סאין בסלע ובכפרים שש בסלע, מותר ליתן סלע לסוחר כדי שיביא שש סאין מהכפר לזמן פלוני מ והוא שיהיו

ט. מברייטא שם בדף ע"ב ע"ב ובגמ', אפי' שגם למוכר היתה לו דעה להוליכה לשם, דאם האחריות על הלוקח נהיה מלוה לגביו והוי רבית אבל אם האחריות על המוכר שלא מתחילה ההלואה רק עד שימכרנה וכל מה שימכרנה ביוקר הרי היא של בעלים הראשונים מותר. ט"ז ס"ק כ"ג.

י. ובכ"י משמע שצריך שכר עמלו ומזונו מושלם. ש"ך ס"ק ל'. ולא די בדבר מועט, אבל הט"ז כתב בדבר מועט סגי.

כ. היינו פוטרין אותו מהמכס בחזרתו דאל"כ מה הנאה יש לו. ט"ז.

ל. ברייתא שם, דמעכשיו מעמיד אותם ברשותו, ואע"ג דלא משך, דבסאה בסאה אבק רבית הוא וביש לו לא גזרו ואם אין לו אסור דבשכר המתנתו נותן לו במקום היוקר. ט"ז ס"ק כ"ט.

מ. שם בגמ' דף ע"ג בסורא אזלי ארבעה וכו', וכתבו התוס' שא"צ ליתן לו שכר עמלו ע"ש.

באחריות הלוקח ^א אם נגנבו או אבדו בדרך.

ואדם חשוב ^ב אסור לו לעשות כן.

ובמיני סחורה אסור לכל אדם לעשות כך, לפי שאין מיני סחורה מצויה ^ג כמו פירות וחטים.

הגה: ויש מתירין בפירות אפי' אחריות הדרך על הסוחר המביאם ^ד, ובלבד שיתן לו שכר טירחתו ועמלו.

עין משפט ז.זו. יו"ד סימן קעג פעיף י

י. יד. אסור לקנות פירות הפרדס קודם שיגמר בישולן ^ז, משום שזה שמוכר עתה בעשר פרי ששוה עשרים כשיגמר, ונמצא שהתוספת הוא בשביל שהקדים לו המעות.

הגה: ולא דמי לדלועין בסעיף ה' דמותר, כיון שאין דרך למכור הפירות בפרדס ^ח.

י. טו. מותר למכור עגל בזול ולהניחו ביד המוכר עד שיגדל ^ט, ואם ימות או יכחיש הוא ברשות הלוקח, והמיתה הוא דבר מצוי.

וכתב הש"ך בס"ק ל"א שאם לא היו מתנים לזמן פלוני אין כאן הלואה אלא שליחות בעלמא, ואפי' היו רוצים לטרוח וגם לקבל עליהם אחריות מה בכך כיון דליכא הלואה, מב"י ופרישה.

ג. כתב הט"ז בס"ק כ"ו דאם נותן לו שכר טרחא על ההבאה אפי' בלא שקיבל עליו אחריות שרי.

ד. וגם אדם חשוב שמקבל עליו אחריות ומקבל שכר טרחא ג"כ מותר. ש"ך ס"ק ל"ב. ע. שם בעיא בגמ' ונפשטא.

פ. הרמב"ם והריב"ש וה"ה וב"י בשם תוס', והש"ך כתב דאין מחלוקת דגם הרמב"ם והמחבר מודים בזה אלא שהם דיברו באינו נותן שכר טרחתו. וכ"כ הברכי יוסף שזה מוסכם לכו"ע.

צ. מב"מ ע"ג ע"א דהלכתא כרב באיסורי, ורמב"ם בפ"ח ממלוה הלכה ה'. וכתבו התוס' שם מה שאסור בפרדס יותר ממשכנתא דסורא, דשאני שם שקונה הקרקע מעכשיו לפירותיה אבל בפרדס אינו זוכה בשום דבר וא"כ הכסף הם הלואה אצלו עד הבצירה.

ק. פירוש דהדלועין הדרך ליקח אותם בקטנן ונמצא כשהוא קונה אותם כך הם נמכרים בשוק וזהו שווין ומה שמניחם ליגדל, מאליהן הם גדלים, לא כן בפירות שאין דרכן למכרן כשהם קטנים בשוק. ט"ז ס"ק ט"ו מהב"י.

ר. שם בגמ' ומודי רב וכפי' התוס' בשם ר"ת.

עין משפט ט. יו"ד סימן קעג פעיף יא

יא. טז. המקדים מעות לבעל הכרם על השריגים ועל הזמורות כשיתלשו שיהיו ביוקר והוא קונה אותם היום בזול אסור ש' אלא א"כ הפך בהם כשהם מחוברים, שנמצא כקונה אילן לזמורותיו.

עין משפט י. יו"ד סימן קעג פעיף יב

יב. יז. שומרי השדות שבעלי השדות צריכים לתת להם שכרם מיד אחר הקציר, אסור להוסיף להם בשכר כדי שימתינו עד אחר הדישה והמירוה, אלא א"כ יסייע השומר בדישה ת.

דף עג:

עין משפט א. יו"ד סימן קעב פעיף ה

ה. ו. עכו"ם שמישכן חצירו לישראל, וחזר העכו"ם ומכרה לישראל אחר אין המלוה חייב להעלות שכר לישראל א' שקנה משכון זה, אלא דר בחצר בלא שכר עד שהעכו"ם יביא לו מעותיו, דבדיניהם הרי הוא ברשותו עד שיביא לו מעותיו.

עין משפט ב. יו"ד סימן קעג פעיף יג

יג. יח. מותר להקדים כסף על היין בשעת הבציר על מנת שיתן לו יין טוב

ש. מימרא דשמואל שם וכפי' התוס' בשם ר"ח, והטעם שגם בזה אין דרך למכור כך, והוא כמו פירות פרדס. ט"ז ס"ק ט"ז.

ת. שם בדף ע"ג ע"א מימרא דרבא, כיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואם מוסיף להם בשכר אין כאן שכר המתנה. באר הגולה אות כ"ד.

א. עובדא בגמ' דף ע"ג ע"ב. ואפי' היה על הקונה לפדותו מותר, לפי שבדיניהם הרי הוא כמכירה עד שיהיה נפרע ולא יהיה כוחו יפה יותר מהעכו"ם הלוח וכשפודה אותה הרי המלוה כחוזר ומוכרה לו. ש"ך ס"ק ל'.

בניסן^ב. וכן מותר להקדים מעות על חבית ידועה של יין^א, ולהתנות עם המוכר שאם יוזל או יתייקר עד זמן מכירת היין יהיה ברשות הלוקח ואם יחמיץ יהיה ברשות המוכר^ד, אבל אם אין הלוקח מקבל עליו אחריות הזול, אסור^ה אפי' משך אותו לרשותו.

עין משפט ג.

יו"ד סימן קס פ"ה ד

ה. ד. אפי' אם הלוח נותן לו יותר מדעתו^ו ומרצונו בשעת הפרעון שלא התנה עמו, וגם אינו אומר שנותנו לו בשביל רבית ג"כ אסור^ז.

עין משפט ד.

ח"מ סימן שסט פ"ה י

י. יג. מלך שהיו חוקיו שכל שלא יתן המס שעל השדה תהיה השדה לנותן המס, וברח בעל השדה מפני המס, ובא אחד ונתן המס שעליה למלך, ולקחה ואכל פירותיה אין זה גזל^ח, אלא אוכל פירות ונותן המס עד שיחזרו הבעלים^ט שדין המלך דינא הוא.

ב. ופירש רש"י שם בדף ע"ג ע"ב דהיינו בלא יצא השער ויש לו, ולא דמי לסי' קע"ה ביש לו חטין, לפי שהיין רגיל להחמיץ ושמא כולו החמיץ ואפ"ה כאן מותר מטעם שהיין המקולקל לא לקח ממנו וזה שהחמיץ מעיקרא כבר קילקולו בתוכו אלא שאינו ניכר. ש"ך ס"ק כ"ג.

ג. מימרא דאביי שם בדף ס"ד ע"א, ולא חושבין רבית מה שהמוכר מקבל עליו אחריות שיהיה יין טוב, אבל אם המוכר מקבל עליו ג"כ אחריות של יוקר וזול אסור, ודלא כהדרישה. ש"ך ס"ק כ"ד.

ד. ואין חילוק בין מושכו לרשותו או ברשות המוכר. טור.

ה. דהוי קרוב לשכר ורחוק מהפסד ואסור. ט"ז ס"ק י"ט.

ו. ובחור"מ סי' רל"ב דאמרינן מי שלקח מעות מחבירו ומצא בו יתרון בכדי שהדעת טועה א"צ להחזיר, צ"ל דשם במכר וכאן בהלוואה. ש"ך ס"ק ד'.

ז. והרמ"א הוסיף דאם לא היו המעות בידו דרך הלוואה רק דרך מכר מותר בכה"ג, והוא מב"י בשם תלמידי הרשב"א, ותוס'.

ופי' הדברים שנותנו לו בסתם ואינו אומר לו שזה בשכר מעותיו. ש"ך ס"ק ה'. וכך הסכים בבן איש חי פ' ואתחנן הלכה י' אם זה בדבר מועט ע"ש.

ח. מב"ב נ"ה ע"א, ובב"מ ע"ג ע"ב.

ט. ובד"מ כתב דבכה"ג שגוף השדה של המלך אפי' לקחו הגזבר ונתנו לאחר שיהיה בידו לעולם, אין זה גזל מאחר דגוף השדה הוא של המלך ולא בא ליד זה כי אם עבור המס והרי לא נתן המס, וכאילו לא בא לידו דמי.

עין משפט ה.ו.

ח"מ סימן שפט סעיף יא

יא. יד. מלך שגזר שכל מי שיתן מס הקצוב על האיש ישתעבד בזה שלא נתן, ובא ישראל ונתן המס על ישראל חבירו העני הרי עובד בו שדין המלך דין הוא י אך אין עובד בו כעבד.

הגה: ישראל שהיה חייב לגוי, והגוי מכר השטר ל ישראל אע"פ שאסור לדון עם ישראל חבירו בפני הגוים, ואע"פ שבא מכח הגוי מ"מ דייני ישראל יפסקו לישראל זה מה שהיה הגוי מרוויח לפני דייני עכו"ם הואיל וישראל זה בא מכחו, והרי הוא כמותו בכל מה שהיה יכול לזכות לפני דייני עכו"ם שהוא דינא דמלכותא.

הגה: הנושא אשה במקום שדנים בדיני עכו"ם, ומתה אשתו לא יכול אבי אשתו או יורשיה לומר כל הנושא אשה על דעת המנהג הוא נושא ונדון הדבר בדיני עכו"ם ל, ואין בזה משום דינא דמלכותא, שאין בזה הנאה למלך או תקנת בני המדינה אבל לא שידונו בדיני עכו"ם שאם כן בטלו כל דיני ישראל.

יו"ד סימן רמז סעיף טז

טז. כ. מלך שגזר שכל מי שלא יתן מס למלך הקצוב על כל איש ישתעבד לזה שנתן המס על ידו, הרי זה מותר להשתמש בו יותר מדאי אבל

י. מיבמות מ"ו ע"א, ובב"מ ע"ג ע"ב, וכתב הב"י דלא יעבוד בו עבודת עבד כנעני, דהיינו להוליך אחריו כליו לבית המרחץ או לחלוץ מנעליו, וכמ"ש "לא תעבוד בו עבודת עבד". סמ"ע ס"ק י"ח.

כ. ה"ה נתן במתנה לישראל ויש לו עדים וראייה שנתנו לו, כ"כ בתשובת מהר"ם מלובלין סי' כ"ב.

ל. והסמ"ע בס"ק כ' הקשה ממש"כ הרמ"א בסי' רמ"ח דאם עשה צוואה במקום שנהגו לדון בערכאות דהולכים אחר מקום העשייה, ותירץ דשם המצווה מת באותו מקום שדנים בדיני עכו"ם משא"כ כאן בנושא אשה דבשעה שנשאה לא היה שעת הירושה, ולא היה אז שום גילוי דעת שנושאה אדעתא דמנהג ע"ש.

מ. ואפי' אם השר גזר בהדיא לילך בתר דיני עכו"ם אין על דייני ישראל לדון מכח דינא דמלכותא, שעל כזה לא אמרו דד"מ דינא אלא על דברים מחוקי המלך בלבד. וגם מש"כ הרמ"א דיש חולקין וס"ל דאמרינן דינא דמלכותא דינא בכל דבר ר"ל, אף שאינו ממסים וארנונא אבל מ"מ צריך עכ"פ להיות בענין הנהגות של משפטי המלך, וכך הוא במהרי"ק. סמ"ע ס"ק כ"א.

לא כעבד^י, ואם אינו נוהג כשורה מותר להשתמש בו כעבד.

מז.י. כא. הקונה עבד עכו"ם מישראל או מעכו"ם^ב, וכן עכו"ם שמכר עצמו לישראל, או מכר בניו או בנותיו הרי הוא כעבד כנעני, אלא שאותו שלוקח מעכו"ם אין גופו קנוי^ע אלא למעשה ידיו, אלא א"כ קנאו מדינא דמלכותא.

מז.י. כב. בכולם, כל זמן שלא הטבילו לשם עבדות דינו כעכו"ם לכל דבר, ולאחר שהטבילו דינו כעבד וחייב במצוות שהאשה חייבת בהם^פ.

ובעבד זה מותר לעבוד בפרך^ז, ואעפ"כ ממדת החסידות ודרכי החכמה שיהיה אדם רחמן ולא יכביד עולו על עבדו, ולא יצר לו, ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומשקה, ולא יבזהו לא ביד ולא בדברים ולא ירבה עליו צעקות וכעס, אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו.

עין משפט זז. יו"ד סימן קעז סעיף מ

מז. מו. הנותן מעות לחבירו ליקח בהם פירות למחצית שכר, ואומר לא לקחתי, אין לנותן עליו אלא תערומת^ק. ואם יש עדים שלקח במעות משלחו, ומכר מוציאין ממנו בע"כ, ואם שלח בהם יד בפני עדים, או שאמר בפניהם שחוזר בו משליחותו, קנה לעצמו.

ח"מ סימן קפג סעיף א

א. הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ידועה^ר ולא לקחה אין לו

נ. וא"צ ג"כ גט שחרור לפי שאין גופו קנוי לו כיון שהוא ישראל, אבל אם הוא עכו"ם ונמכר בעד המס שלא שילם הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר. ש"ך ס"ק כ"ט.

ס. כמ"ש ביבמות מ"ח ע"א. וכן עובד כוכבים שמכר עצמו לישראל מיבמות מ"ו ע"א.

ע. מגמ' שם ור"ל עד שלא טבל וכו', ונפ"מ דאם קדם וטבל עצמו לשם בן חורין נעשה בן חורין כמו בסעיף ט'. ש"ך ס"ק ל'.

פ. מריש חגיגה.

צ. דלא נאמר בתורה "לא תרדה בו בפרך" אלא בעבד ישראל, מתורת כהנים.

ק. ר"ן בפ"ק דקידושין בשם בעל מתיבות ורי"ו נתיב כ"ז. ועיין בחו"מ ריש סי' קפ"ג.

ר. מתוספתא פ"ד דב"מ משנה י"א וירושלמי פ"ה הלכה ג'. וכתב הסמ"ע בס"ק א' דלאו דוקא שאמר לו בגד פלוני, אלא אפי' אמר לו בגד סתם, ג"כ יש לו עליו תרעומת ונקרא רמאי. והט"ז חולק דרק בייחד לו סחורה ידועה נקרא רמאי.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

עליו אלא תרעומת, ואם ידוע שלקחה לעצמו במעות המשלח,
מוציא הסחורה ממנו בעל כורחו.

וכתב בביאורים בס"ק א' דדוקא בשליח בחנם או במקבל העסק לזמן שיכול לחזור בו כדין פועל אז אין עליו אלא תרעומת, אבל בשליח בשכר או מינהו בקבלנות חייב השליח למשלח מניעת הריוח כפי שהרויחו שאר הסוחרים בעסק זה.